

מה קורה כשאדם טוב מאבד את זה לרגע אחד

משה הכה בסלע במקום לדבר אליו, ובגלל זה לא נכנס לארץ. הסיפור הקשה הזה מלמד בעיקר על התפקיד שיש לעייפות, לאבל ולשחיקה – ועל למה כדאי להכיר בהם מראש.

במדבר י"ט, א' – כ"ב, א' · פרשה 39 מתוך 54

מה קורה בפרשה

הפרשה נפתחת בפרה אדומה – החוק שנחשב למובהק שבחוקים שאין להם טעם: אפרה מטהר את הטמאים, ומטמא את מי שעוסק בהכנתו. ואז קופצת התורה ארבעים שנה קדימה, אל השנה האחרונה במדבר.

מרים מתה, ומיד אחר כך נאמר "ולא היה מים לעדה" – חז"ל קשרו: הבאר הייתה בזכותה. העם מתקהל ומתלונן, ומשה ואהרן נופלים על פניהם. ההוראה שניתנת ברורה: קחו את המטה, ודיברתם אל הסלע.

ומשה אומר לעם "שמעו נא המורים, המן הסלע הזה נוציא לכם מים?" – ומכה בסלע פעמיים. המים יוצאים, אבל נגזר שהוא ואהרן לא יביאו את הקהל אל הארץ. אהרן מת בהר, וכל העם בוכה לו שלושים יום. הפרשה נחתמת בנחש הנחושת ובמלחמות סיחון ועוג.

ודברתם אל הסלע לעיניהם – ונתן מימיו.

במדבר כ', ח' · ההוראה הייתה לדבר. הוא הכה

שלוש נקודות

- אבל אינו חופשה, והוא כן משפיע. הסמיכות בין מות מרים למי מריבה אינה מקרית. מערכת שמצפה מאדם לתפקד באותה רמה בשבוע שבו קבר אח או אחות – מייצרת בעצמה את הכישלון הבא.
- יש הבדל בין להכות ובין לדבר. ההוראה שונתה מהפעם הקודמת: אז מכה, עכשיו דיבור. שיטה שעבדה פעם אינה ראויה לכך שהיא נכונה עכשיו – הדור השתנה.
- מנהיג נמדד גם על הטון. "שמעו נא המורים" – הרמב"ם ראה בכעס עצמו את הכישלון. מי שמדבר אל אנשים בבוז מלמד אותם בדיוק איך לדבר זה אל זה.

משה · השבוע שבו קבר את אחותו

עיון

לא מנתחים את הרגע הזה בלי לשים לב מה קרה בפסוק שלפניו.

הסדר בכתוב חשוב מאוד. "ותמת שם מרים, ותיקבר שם. ולא היה מים לעדה, וייקהלו על משה ועל אהרן" – הכול באותה נשימה. אחותו הגדולה, זו ששמרה עליו על היאור, מתה. ולפני שהספיק לשבת שבעה, כל העם עומד עליו וצועק על מים.

וזה לא תירוץ, כי התורה בהחלט מציגה את מה שקרה ככישלון. אבל היא כן מספרת לנו מה היו התנאים. אדם שקבר את אחותו ולא קיבל יום אחד להתאבל, איבד את זה.

וזה בדיוק איך שחיקה נראית. היא לא מופיעה כקריסה. היא מופיעה כטון. אנשים שחוקים ממשיכים לתפקד, ממשיכים לספק, ופשוט מפסיקים להיות מסוגלים לדבר בסבלנות – ובדרך כלל דווקא עם מי שהכי קרוב אליהם.

מושגים בפרשה

פרה אדומה

אפר הפרה מטהר את מי שנטמא במת – ומטמא את הכהן שעסק בהכנתו. הפרדוקס הזה עשה אותה לסמל החוק שאין לו הסבר.

באר מרים

חז"ל מסרו שבזכות מרים היה מעיין מלווה את המחנה במדבר, ושכשמתה – פסק.

מי מריבה

הפרשנים חלוקים במה בדיוק חטא משה. רש"י: הכה במקום לדבר. הרמב"ם: הכעס והמילים "שמעו נא המורים".

מועד קטן כ"ז ע"ב · פסחים נ"ד ע"א

בגמרא

אל תרצה את חברך בשעת כעסו, ואל תנחמנו בשעה שמתו מוטל לפניו.

המשנה באבות אוספת רשימה של רגעים שבהם מוטב לא לפעול. **אל תרצה את חברך בשעת כעסו**, ואל תנחמנו בשעה שמתו מוטל לפניו. שני המקרים חולקים הנחה אחת: **יש שעות שבהן אדם אינו זמין, וגם התגובה הנכונה תיכשל בהן.**

והגמרא מרחיבה את זה גם לדיני אבלות. שלושה ימים לבכי, שבעה להספד, שלושים לתספורת. **ההלכה לא מבקשת מהאדם להתגבר – היא בונה לו לוח זמנים.**

ומה יוצא לנו מזה: שני כללים פשוטים לשבוע הבא. הראשון – אל תנהלו שיחה חשובה עם אדם שנמצא בשעה גרועה, גם אם אתם צודקים; דחו אותה ביום. **והשני, לעצמכם: אחרי משהו קשה, קבעו מראש כמה זמן אתם מורידים הילוך, במקום לחכות שתרגישו מוכנים.** ההרגשה הזאת מגיעה מאוחר, ולרוב אחרי שכבר שילמנו מחיר.

רבי אהרן מקרלין · על העייפות

סיפור

הוא אמר שהעצבות אינה עבירה – אבל מה שהיא עושה, שום עבירה לא עושה.

המשפט הזה, שמיוחס לרבי אהרן מקרלין, נעשה מפורסם: **"העצבות אינה עבירה, אבל מה שהעצבות מביאה – אין העבירה החמורה ביותר מביאה."** והוא לא נאמר כעצה להיות שמח. הוא נאמר כאבחנה מדויקת על מה שקורה לאדם שנשחק: הוא לא נעשה רשע, הוא נעשה **חסר סבלנות**. ומתוך זה נעשים הדברים שהוא מתחרט עליהם.

וזה בדיוק מה שהפרשה מראה. משה לא איבד את אמונתו ולא בגד באיש. הוא היה שבור, עייף וכואב, ואמר משפט אחד בטון שלא היה צריך. **ומי שרוצה להימנע מהמשפט הזה, מטפל בעייפות – לא במשפט.**

מבט קדימה

בהמשך הפרשה, כשהעם ננשך בנחשים, ההוראה שניתנת מוזרה: לעשות נחש נחושת ולהניח על נס, **וכל מי שיביט בו – יחיה.** המשנה שואלת: וכי נחש ממית או מחיה? ועונה: כשהיו מסתכלים כלפי מעלה, היו נרפאים.

ויש בזה הצעה מעשית. מה שריפא אותם לא היה שכחת הנשיכה – **אלא הרמת הראש.** מי שנמצא בתקופה קשה נוטה להסתכל רק על מה שכואב, וזה טבעי לגמרי. והדבר היחיד שמשנה משהו הוא לא להכחיש את הנשיכה, אלא להרים את המבט ולראות שיש עוד עולם. וזה, בדרך כלל, מספיק כדי להחזיק עוד יום.

וְהָבִיט אֶל נָחֹשׁ הַנָּחֶשֶׁת – וְחָיָה.

במדבר כ"א, ט' · מה שריפא לא היה הנחש. זו הייתה הרמת המבט

התוספת

בגובה העיניים · בינך לבין הזולת · ברכות י' ע"א

לכעוס על המעשה בלי למחוק את האדם

כשמישהו פוגע או מתנהג רע, קל למחוק אותו כולו – "הוא רע". ברוריה, אשתו של רבי מאיר, מלמדת אבחנה דקה ומצילה: אפשר לרצות שהמעשה הרע ייפסק, בלי למחוק את האדם שעשה אותו.

מי קְתִיב 'חֹטְאִים'? 'חֹטְאִים' קְתִיב – יִתְּמוּ חֹטְאִים, וְלֹא חֹטְאִים.

ברכות י' ע"א · ברוריה

לקחת מזה: השבוע, שימו לב לרגע שבו אתם מוחקים מישהו כולו בגלל מעשה – "הוא כזה", "הוא רע". עצרו, והחליפו את המשפט: לא "הוא רע", אלא "הוא עשה משהו רע". שימו לב איך ההפרדה הקטנה הזאת פותחת מחדש דלת שהמחיקה סגרה – **ומשאירה מקום לאדם שמאחורי המעשה.**

בקרו באתר binathalev.co

בינת הלב הוא אתר לימוד יומיומי – פרשת השבוע, אגדות חז"ל וחוכמה יהודית בשפה של היום. בכל עמוד הקונפליקט האנושי שמאחורי הטקסט, ובסופו דבר אחד מעשי לקחת אל השבוע. עזר לימודי בלבד. הסיפורים מסופרים בלשון חופשית – יש לעיין במקור. פרקי העיון אינם ציטוט מן המקורות; הפסוקים ודברי חז"ל מובאים בשמם.

טעון גניזה